

Taken en verantwoordelijkheden

in de praktijkopleiding tot
gezondheidszorgpsycholoog,
psychotherapeut en
gezondheidszorgpsycholoog-specialist

FGzPt Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en psychotherapeuten
College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut

Taken en verantwoordelijkheden in de praktijkopleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut en gezondheidszorgpsycholoog-specialist

FGzPt Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en psychotherapeuten
College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut

Tweede editie, 3 september 2019

Inhoud

Inleiding	4
Opleiding en opleiders: taken en verantwoordelijkheden	6
Modelinstructie	14
Bijlage I Begripsomschrijvingen	21
Bijlage II Verantwoordelijkheid en juridische aansprakelijkheid	23

Inleiding

Onderwerp van deze uitgave zijn de taken en verantwoordelijkheden van verschillende betrokkenen in de praktijkopleiding tot gezondheidszorgpsycholoog (gz-psycholoog), psychotherapeut en gezondheidszorgpsycholoog-specialist (gz-psycholoogspecialist).

In de praktijkopleiding worden verschillende rollen onderscheiden. Naast de opleiding zelf gaat het hierbij primair om vijf onderscheiden opleidingsrollen: de hoofdopleider, de P-opleider, de praktijkopleider, de werkbegeleider en de supervisor. Tezamen zijn zij verantwoordelijk voor een goed verloop van de opleiding. Daarnaast dienen zij gezamenlijk waarborgen te creëren voor verantwoorde zorg aan de patiënten met wie de opleiding in het kader van zijn opleiding in aanraking komt.

Zowel voor de betrokkenen zelf als voor derden is het van belang te weten wat de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn van de opleiding en elk van de genoemde andere betrokkenen bij de opleiding. Naast de kwaliteit van de opleiding en de patiëntenzorg is hierbij ook de kwestie van (juridische) aansprakelijkheid in het geding. Hierbij gaat het niet alleen om het professioneel tuchtrecht, maar ook om bestuursrechtelijke, civielrechtelijke en eventueel zelfs strafrechtelijke aansprakelijkheid (zie bijlage II).

In deel 1 wordt de positie, taak en verantwoordelijkheid van de verschillende betrokkenen in de praktijkopleiding beschreven. Deel 2 bestaat uit een modelinstructie. Deze is op te vatten als een uitwerking van de in deel 1 beschreven taken en verantwoordelijkheden. Zowel voor deel 1 als voor deel 2 geldt dat het gaat om een vertaling van de besluiten van het CSGP. Daar waar deze brochure afwijkt van een of meer besluiten van het CSGP, zijn die besluiten leidend. Deze brochure kan aangevuld worden met specifieke regelingen voor afzonderlijke opleidingen of lokale regelingen van opleidingsinstellingen en/of praktijkopleidingsinstellingen.

De hier vastgelegde rollen, taken en verantwoordelijkheden betreffen zowel de opleiding tot gz-psycholoog of psychotherapeut als die tot gz-psycholoog-specialist.

Op het eerste gezicht wekt dat wellicht wat verbazing. Immers: anders dan de psycholoog, pedagoog of geestelijk gezondheidskundige in opleiding tot gz-psycholoog of psycho-

therapeut beschikt de gz-psycholoog in opleiding tot specialist reeds over een BIG-registratie, op basis waarvan hij een zelfstandige professionele verantwoordelijkheid kan dragen.¹

Bedacht moet worden dat de gz-psycholoog in opleiding tot psychotherapeut, de psychotherapeut in opleiding tot gz-psycholoog of de gz-psycholoog in opleiding tot specialist weliswaar beschikt over een eigen professionele competentie, maar dat hij in het kader van zijn opleiding juist geconfronteerd wordt met taken die uitstijgen boven dit deskundigheidsniveau. In dat opzicht verschilt zijn situatie niet van een psycholoog, pedagoog of geestelijk gezondheidskundige in opleiding tot gz-psycholoog of psychotherapeut: in beide gevallen is sprake van handelingen waarvoor de betrokkene nog niet gekwalificeerd is. Om deze reden is ervoor gekozen één uitgave te maken voor beide opleidingen. Waar het onderscheid tussen de opleidingen van belang is, wordt dit in de tekst aangegeven.

Doel van deze brochure is een explicitering van enerzijds de opleidingspraktijk en anderzijds de normen die binnen het tuchtrecht gehanteerd worden. In de regel is er sprake van convergentie tussen deze twee gezichtspunten.

¹ Ditzelfde geldt voor de gz-psycholoog in opleiding tot psychotherapeut of de psychotherapeut in opleiding tot gz-psycholoog, die immers ook reeds over een BIG-registratie beschikt.

1

Opleiding en opleiders: taken en verantwoordelijkheden

Binnen de praktijkopleiding zijn zes rollen te onderscheiden: die van opleiding, hoofdopleider, P-opleider, praktijkopleider, werkbegeleider en supervisor.

Opleiding

De opleiding is zowel door de praktijkopleidingsinstelling als door de opleidingsinstelling geaccepteerd voor de opleiding en heeft voor de duur van de praktijkopleiding een leerarbeidsovereenkomst met de praktijkopleidingsinstelling en een leerovereenkomst met de opleidingsinstelling.

De opleiding spant zich in om zijn opleiding binnen de overeengekomen periode succesvol af te kunnen sluiten. Hij stelt daarbij zijn opleiders (hoofdopleider, P-opleider, praktijkopleider, werkbegeleider en supervisor) in staat hun taken met betrekking tot zijn opleiding uit te voeren.

De opleiding handelt volgens de professionele normen en standaarden. Daarbij geeft hij zich rekenschap van de beperkingen die voortvloeien uit zijn status als opleiding. Hij houdt zich aan de instructies van zijn begeleiders. Hij onthoudt zich van werkzaamheden waarvan zijn begeleiders aangegeven hebben dat hij deze niet mag verrichten, of waarvan hij kan vermoeden dat zij van mening zouden zijn dat hij deze niet mag verrichten. Hij ziet voorts af van werkzaamheden welke zijn mogelijkheden en/of expertise te boven gaan. Problemen of te voorziene problemen met betrekking tot patiënten, collegae en de voortgang van de opleiding brengt hij ter kennis van zijn begeleiders.

De opleiding houdt zich aan de Beroepscode van de betreffende beroepsverenigingen, en aan andere relevante regelingen en wettelijke bepalingen.

Hoofdopleider

De hoofdopleider is verantwoordelijk voor de toelating van kandidaten tot de opleiding en voor de inhoud en kwaliteit van de opleiding. Hij ziet erop toe dat voldaan wordt aan de eisen die door de wetgever en het College Specialismen Gezondheidszorg psycholoog en

Psychotherapeut van de FGzPt worden gesteld aan de praktijkopleiding. Hij erkent op aanvraag van de praktijkopleidingsinstelling de P-opleider en de praktijkopleider en ziet toe op de kwalificaties van de werkbegeleider(s) en supervisors.

De hoofdopleider is aanspreekbaar in geval van problemen tussen de opleiding en de praktijkopleidingsinstelling, respectievelijk praktijkopleider, met uitzondering van problemen van arbeidsrechtelijke aard, voor zover die niet van invloed zijn op de opleiding, dan wel afwijken van de vigerende regelgeving met betrekking tot de opleiding. De hoofdopleider is niet verantwoordelijk voor de zorgverlening door de opleiding. Indien hem incidenten of andere problemen met betrekking tot de patiëntenzorg door de opleiding ter kennis komen, licht hij hier de praktijkopleider over in.

P-opleider

De P-opleider is een voor de betreffende opleiding door de hoofdopleider erkende praktijkopleider. De functie van P-opleider bestaat in grote praktijkinstellingen met meerdere BIG-opleidingen. De P-opleider vervult een aantal overstijgende taken van de praktijkopleider(s) in voorwaarden scheppende en beleidsmatige zin, zoals het formuleren en uitvoeren van beleid ten aanzien van kwaliteit, arbeidsvoorwaarden en werving. Hij is (functioneel) eindverantwoordelijk voor de organisatie en kwaliteit van de praktijkopleidingstrajecten in zijn praktijkinstelling².

De P-opleider fungeert ook als praktijkopleider. Hij draagt tevens de hieronder omschreven verantwoordelijkheden voor de opleidingen die onder zijn verantwoordelijkheid als praktijkopleider vallen.

Praktijkopleider

De praktijkopleider is verantwoordelijk voor de organisatie en voortgang van het leertraject van de opleiding. Kerntaken zijn: het opstellen van het individueel opleidingsplan, het creëren van de voorwaarden voor realisatie ervan, het toezicht op de voortgang van de opleiding, de beoordeling van de ontwikkeling van de opleiding en het onderhouden van het contact met de opleidingsinstelling.

De praktijkopleider kan taken door anderen laten uitvoeren, maar blijft zelf steeds verantwoordelijk voor het verloop en de beoordeling van het leertraject.

² Wanneer de instelling geen P-opleider kent, vallen de hier bedoelde taken en verantwoordelijkheden onder (één van) de praktijkopleider(s).

De praktijkopleider³:

- ▶ participeert in de selectieprocedure voor kandidaten voor de opleiding en ziet toe op een juist verloop daarvan;
- ▶ stelt het individueel opleidingsplan vast en legt dit ter goedkeuring voor aan de hoofdopleider;
- ▶ wijst de werkbegeleider(s) en de supervisors aan;
- ▶ ziet erop toe dat de in het opleidingsplan geformuleerde condities ook worden gerealiseerd; ziet toe op de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling van de opleiding en onderhoudt hiertoe actief contact met de opleiding en diens werkbegeleider(s) en supervisors;
- ▶ beoordeelt periodiek de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling van de opleiding, mede aan de hand van regelmatig contact met de opleiding en op basis van de rapportages van de werkbegeleider(s) en de supervisors;
- ▶ ziet erop toe dat de opleiding de vereiste verslaggeving doet aan de hoofdopleider en voegt daar zijn eigen beoordeling van de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling van de opleiding aan toe;
- ▶ treedt op als er problemen zijn of dreigen met betrekking tot de opleiding en/of het functioneren van de opleiding, die door de opleiding en de andere betrokkenen bij de opleiding niet zelfstandig kunnen worden opgelost;
- ▶ neemt, al dan niet in overleg met de andere begeleiders, het bestuur van de instelling en/of de hoofdopleider maatregelen als de opleiding niet voldoet en/of de voortgang van het leertraject stagneert;
- ▶ rapporteert aan het bestuur van de instelling in geval van een melding van niet-verantwoorde zorg aan een patiënt door de opleiding en neemt maatregelen om herhaling te voorkomen en nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken, alsmede eventuele andere maatregelen die hij noodzakelijk acht;
- ▶ overlegt met de opleiding en de hoofdopleider als hij meent dat het cursorisch deel van de opleiding niet voldoet voor zijn opleiding;
- ▶ meldt, al dan niet in overleg met het bestuur van zijn instelling, aan de hoofdopleider als de opleidingsplaats niet (meer) voldoet aan de erkenningsvoorwaarden die zijn vastgesteld door het College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut en/of de opleidingsinstelling;

³ Afhankelijk van de interne afspraken in de praktijkinstelling kan een deel van onderstaande taken belegd zijn bij de P-opleider, met name die taken die te maken hebben met kwaliteit en condities van de opleidingsplaats; de afspraken hierover worden schriftelijk vastgelegd.

- is beschikbaar voor overleg met de opleiding, de werkbegeleider(s), de supervisor(en) en eventuele anderen over de voortgang van het leertraject en het functioneren van de opleiding;
- doet voor het overige al hetgeen nodig is en in zijn vermogen ligt ter bevordering van een goed verloop en een succesvolle afronding van het leertraject van de opleiding en een verantwoorde zorgverlening door de opleiding.

Werkbegeleider

De functie en verantwoordelijkheid van de werkbegeleider is tweeledig. Enerzijds heeft hij een gedelegeerde verantwoordelijkheid voor de adequate uitvoering van het leertraject in de dagelijkse praktijk. Hij functioneert als coach en rolmodel voor de opleiding, en draagt zorg voor diens vorming als professional in al zijn facetten (vakinhoudelijk, omgang met patiënten en collegae, positionering, ethisch handelen, etc.).

Anderzijds ziet de werkbegeleider erop toe dat de patiënten die worden toevertrouwd aan de zorg van de opleiding verantwoorde zorg krijgen.⁴

Hieronder wordt verstaan zorg die (a) van goede kwaliteit en goed niveau is, (b) voldoet aan de vigerende stand van de wetenschap en van de praktijk en consensus in de beroepsgroep (c) doeltreffend, doelmatig, veilig en patiëntgericht wordt verleend en (d) afgestemd is op de reële behoefte van de patiënt met inachtneming van de rechten van de patiënt.

Bij gz-psychologen in opleiding tot specialist of hen die anderszins al beschikken over een relevante BIG-kwalificatie⁵ beperkt dit toezicht zich tot die werkzaamheden van de opleiding waarvoor deze op grond van zijn BIG-registratie niet zonder meer gekwalificeerd mag worden geacht, zulks ter beoordeling van de werkbegeleider.

De werkbegeleider zorgt dat de opleiding verrichtingen uitvoert die aansluiten bij diens bekwaamheid, onder andere door een goed systeem van toebedeling van patiënten aan de opleiding, instructies met betrekking tot de uit te voeren handelingen en instructies met betrekking tot beperkingen in de verrichtingen van de opleiding en toezicht op de uitvoering van de verrichtingen (bijvoorbeeld via verslaglegging en regelmatig contact met de opleiding). Voorts draagt hij zorg voor voortdurende beschikbaarheid, ook bij zijn

⁴ Ook wanneer een andere BIG-geregistreerde, bijvoorbeeld in de rol van regiebehandelaar, een regiefunctie heeft over het behandeltraject, blijft de verantwoordelijkheid van de werkbegeleider ten aanzien van de door de opleiding geboden zorg zoals hier omschreven.

⁵ Bijvoorbeeld psychotherapeuten in opleiding tot gz-psycholoog of gz-psychologen in opleiding tot psychotherapeut

afwezigheid, van minimaal één daartoe gekwalificeerde beroepsbeoefenaar ter consultatie en/of ter overname van een patiënt. Hij staat open voor informatie over het handelen van de opleiding, zowel van de opleiding zelf, als van patiënten en andere hulpverleners. De werkbegeleider onderhoudt regelmatig contact met de praktijkopleider over het functioneren van de opleiding en de voortgang van het leertraject, en meldt eventuele problemen op dit vlak aan de praktijkopleider.

Om deze taken te kunnen verrichten is de werkbegeleider zowel in fysiek als in functioneel opzicht onderdeel van de directe werkomgeving van de opleiding en is zijn functie ook als zodanig gedefinieerd door de praktijkopleidingsinstelling. Hij is voor de opleiding de meest direct aanspreekbare, zowel wat betreft diens functioneren in de praktijk als wat betreft diens ontwikkeling en vorming tot professional.

Er kan sprake zijn van meerdere werkbegeleiders, bijvoorbeeld als een opleiding op twee verschillende afdelingen werkt. In zo'n geval stelt de praktijkopleider in samenspraak met de werkbegeleiders een taakverdeling vast.

De werkbegeleider:

- ▶ zorgt ervoor dat de werkzaamheden passen binnen het individueel opleidingsplan en houdt daarbij rekening met het cursorisch deel van de opleiding;
- ▶ ziet toe op een goede taakstelling en draagt er zorg voor dat deze bewaakt wordt, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin;
- ▶ zorgt ervoor dat de werkzaamheden goed verdeeld zijn over de tijd;
- ▶ ziet erop toe dat de aard van de werkzaamheden in overeenstemming is met de bekwaamheden van de opleiding;
- ▶ geeft instructies inzake uit te voeren handelingen respectievelijk beperkingen in de verrichtingen van de opleiding;
- ▶ overtuigt zich ervan dat de supervisie die de opleiding ontvangt toereikend is in het licht van de aan hem toebedeelde zorgtaken en in het licht van het individueel opleidingsplan;
- ▶ houdt toezicht op het functioneren van de opleiding, met name wat betreft diens activiteiten op het gebied van de patiëntenzorg;
- ▶ kan gezamenlijk met de opleiding verrichtingen uitvoeren;
- ▶ ziet erop toe dat er een functionerend systeem is waarin een daartoe gekwalificeerde beroepsbeoefenaar consult kan geven of een verrichting kan overnemen als de opleiding daarom vraagt dan wel als anderszins wordt vastgesteld dat consult of overname opportuun is;
- ▶ zal in voorkomende gevallen zelf een verrichting kunnen overnemen;

- ▶ ziet erop toe dat er een functionerend systeem is waarin externe brieven, rapportages en verslagen van de opleiding ondertekend of medeondertekend worden door een BIG-geregistreerde beroepsbeoefenaar;
- ▶ geeft op verzoek van de praktijkopleider regelmatig een oordeel over de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling en het functioneren van de opleiding;
- ▶ treft maatregelen als er problemen zijn of dreigen met betrekking tot het leertraject, de ontwikkeling, het functioneren en/of de kwaliteit van het werk van de opleiding en informeert de praktijkopleider hieromtrent;
- ▶ treft, in geval van niet-verantwoorde zorg aan patiënten door de opleiding, maatregelen om herhaling te voorkomen en nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken en informeert het hoofd van de afdeling waar de opleiding werkzaam is en de praktijkopleider hieromtrent⁶;
- ▶ heeft regelmatig overleg met de opleiding met betrekking tot de uitvoering van het individueel opleidingsplan en diens werkzaamheden, geeft feedback over de werkzaamheden en besteedt daarbij, voor zover relevant, aandacht aan technische, persoonlijke, positionele en beroepsethische aspecten;
- ▶ onderhoudt de contacten met de praktijkopleider en informeert deze als er problemen zijn of dreigen met betrekking tot het leertraject, de ontwikkeling en/of het functioneren van de opleiding;
- ▶ informeert de praktijkopleider als condities die voorzien zijn in het individueel opleidingsplan niet (meer) gerealiseerd worden en/of als niet meer voldaan wordt aan voorwaarde(n) waarop de erkenning van de opleidingsplaats berust;
- ▶ is beschikbaar voor overleg met de opleiding, de praktijkopleider, de supervisor(en) en eventuele anderen over de voortgang van het leertraject en het functioneren van de opleiding;
- ▶ doet voor het overige al hetgeen nodig is en in zijn vermogen ligt ter bevordering van een goed verloop en een succesvolle afronding van het leertraject van de opleiding en een verantwoorde zorgverlening door de opleiding.

N.B.

In geval van gz-psychologen in opleiding tot specialist en andere opleidingen die reeds beschikken over een BIG-registratie gelden bovenstaande richtlijnen niet voor zover het werkzaamheden betreft waarvoor de betrokkene op basis van zijn reeds verworven registratie(s) gekwalificeerd mag worden geacht.

⁶ Wanneer de behandeling plaatsvindt onder regie van een andere BIG-geregistreerde, bijvoorbeeld in de rol van regiebehandelaar, dient ook deze geïnformeerd te worden.

Supervisor

In tegenstelling tot de taak van de werkbegeleider staat het werk van de supervisor exclusief in het teken van het persoonlijk leerproces van de opleiding. De supervisor heeft een gedelegeerde taak inzake het begeleiden en aanleren van specifiek omschreven verrichtingen op het gebied van diagnostiek, behandeling of (bij de opleidingen tot gezondheidszorgpsycholoog specialist) wetenschappelijk onderzoek of overige taken/management. Hij richt zich op het onderricht in de technische aspecten van de betreffende werkzaamheden, waaronder ook gerekend worden beroepsethische aspecten en persoonlijke aspecten voor zover deze van belang zijn voor de uitvoering van de betreffende werkzaamheden.

Om deze rol goed te kunnen vervullen is het gewenst dat de supervisor op enige afstand staat van de dagelijkse werkomgeving van de opleiding.

De supervisor:

- geeft supervisie over een welomschreven deel van de werkzaamheden van de opleiding, waarbij het leerproces van de opleiding centraal staat;
- houdt bij de inrichting van zijn supervisiewerkzaamheden rekening met de doelstelling van de opleiding en conformeert zich aan hetgeen in het individueel opleidingsplan is vastgelegd omtrent doel en opzet van de supervisie;
- besteedt in de supervisie expliciet aandacht aan de vigerende standaarden en de wetenschappelijke state of the art op het terrein waarop de supervisie betrekking heeft; betreft in de supervisie de persoonlijke ontwikkeling van de opleiding in diens interactie met patiënten, alsmede beroepsethische kwesties, voor zover deze relevant zijn voor diens functioneren op het terrein waarop de supervisie betrekking heeft;
- geeft op verzoek van de praktijkopleider regelmatig een oordeel over de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling en het functioneren van de opleiding en betreft in dit oordeel diens technische en theoretische kennis, praktische vaardigheden en attitude jegens de patiënt, alsmede persoonlijke en beroepsethische aspecten, voor zover deze relevant zijn voor het functioneren van de opleiding op het terrein waarop de supervisie betrekking heeft;
- informeert de praktijkopleider indien er naar zijn oordeel sprake is van stagnatie in het leerproces van de opleiding, en/of incidenten of serieuze problemen met betrekking tot de patiëntenzorg door de opleiding; in het laatste geval licht hij tevens de werkbegeleider in. Bij voorkeur en indien mogelijk vindt deze informatieoverdracht plaats nadat de opleiding door de supervisor hiervan op de hoogte is gesteld.

- is beschikbaar voor overleg met de opleiding, de praktijkopleider, de werkbegeleider, mede-supervisors en eventuele anderen over de voortgang van het leertraject en het functioneren van de opleiding;
- doet voor het overige al hetgeen nodig is en in zijn vermogen ligt ter bevordering van een goed verloop en een succesvolle afronding van het leertraject van de opleiding, in het bijzonder met betrekking tot het terrein waarop de supervisie betrekking heeft.

Combinatie van rollen

Hierboven zijn de verschillende rollen onderscheiden in de praktijkopleiding. Niet al deze rollen behoeven noodzakelijkerwijs door verschillende personen te worden vervuld. Ten aanzien van mogelijke combinaties van rollen geldt als algemene richtlijn dat dit niet mag leiden tot situaties waarin sprake kan zijn van conflicterende belangen.

Tegen een combinatie van de rol van praktijkopleider met de rol van werkbegeleider bestaat vanuit dit gezichtspunt geen bezwaar. Een combinatie van de rol van werkbegeleider met die van supervisor is in de regel problematischer: de werkbegeleider maakt deel uit van de directe werksituatie van de opleiding, terwijl het voor de supervisie juist van belang is dat de supervisor op enige afstand staat.⁷

Vanuit het belang van een 'veilige' supervisiesituatie is het niet gewenst dat de praktijkopleider tevens als supervisor optreedt.

⁷ Een uitzondering op deze regel kan zijn dat de werkbegeleider zijn verantwoordelijkheid voor begeleiding bij en toezicht op het verrichten van en verslag doen van zeer gespecialiseerde vakuitoefening zoals gespecialiseerde psychodiagnostiek op dit onderdeel overdraagt aan de supervisor. Dit slechts nadat men heeft vastgesteld dat de situatie niet leidt tot conflicten van de beide rollen en de situatie het leerproces niet ten nadele beïnvloedt en de zorg er niet onder lijdt én slechts na overleg met en akkoord van zowel praktijkopleider als hoofdopleider.

2

Modelinstructie

1 Algemene bepalingen

- 1.1 De opleiding verricht de hem opgedragen werkzaamheden naar beste vermogen, met inachtneming van
 - ▶ geldend recht
 - ▶ binnen de professie geldende standaarden van verantwoorde zorg en binnen de
 - ▶ praktijkopleidingsinstelling geldende regelingen, al dan niet vastgelegd in
 - ▶ protocollen, richtlijnen en beroepscodes eventueel bij de opdracht gegeven aanwijzingen.

- 1.2 De opleiding ontvangt bij zijn indiensttreding
 - ▶ informatie over zijn functie, taken en verantwoordelijkheden en degenen die verantwoordelijk zijn voor de begeleiding van zijn werk en opleidingstraject
 - ▶ (een verwijzing naar) de voor hem relevante regelingen, protocollen en richtlijnen van de praktijkopleidingsinstelling
 - ▶ deze Modelinstructie dan wel een instructie die voldoet aan de eisen die daaraan kunnen worden gesteld ingevolge deze Modelinstructie.

2 Hoofdopleider

- 2.1 De hoofdopleider is verantwoordelijk voor (het proces van) de toelating van kandidaten tot de opleiding en voor de inhoud en kwaliteit van de opleiding. Hij erkent op aanvraag van de praktijkopleidingsinstelling tevens de praktijkopleider(s), ziet toe op de kwalificaties van de werkbegeleider(s) en supervisors en erkent de P-opleider.

- 2.2 De hoofdopleider is niet verantwoordelijk voor de zorgverlening door de opleiding. Indien hem incidenten of andere problemen met betrekking tot de patiëntenzorg door de opleiding ter kennis komen, licht hij hier de praktijkopleider over in.

3 P-opleider

- 3.1 De P-opleider is functioneel verantwoordelijk voor het formuleren en (doen) uitvoeren van beleid binnen de praktijkinstelling betreffende de kwaliteit van het opleidingsklimaat en van de praktijkopleidingsplaatsen en praktijkopleidingstrajecten en betreffende arbeidsvoorwaarden, werving en selectie.
- 3.2 De P-opleider is namens de praktijkinstelling verantwoordelijk voor het voordragen aan de hoofdopleider van opleiders (praktijkopleiders, werkbegeleiders en supervisors) en ziet er op toe dat deze blijven voldoen aan de daartoe geldende eisen.

4 Praktijkopleider

- 4.1 De praktijkopleider is verantwoordelijk voor de organisatie, voortgang en beoordeling van het leertraject van de opleiding. Hij ziet toe op de voortgang van het leertraject en de ontwikkeling van de opleiding en onderhoudt hiertoe actief contact met de opleiding en diens werkbegeleider(s) en supervisors.
- 4.2 De praktijkopleider kan taken door anderen laten uitvoeren, maar blijft zelf steeds verantwoordelijk voor het verloop van het leertraject en de beoordeling van de ontwikkeling van de opleiding.

5 Werkbegeleider

- 5.1 De werkbegeleider is verantwoordelijk voor het toezicht op de verrichtingen van de opleiding, met uitzondering van die verrichtingen welke de opleiding op basis van reeds verworven wettelijke kwalificaties geacht mag worden zelfstandig te kunnen verrichten.
- 5.2 De werkbegeleider draagt er zorg voor dat hij op de hoogte blijft van de vorderingen van de opleiding. De werkbegeleider bepaalt periodiek, na overleg met de opleiding, aan de hand van:
 - het stadium van de opleiding/ervaring van de opleiding
 - de concrete bekwaamheid van de opleiding

- ▶ de opleidingseisen tot het doen van welke verrichtingen⁸ de opleiding zelfstandig in staat mag worden geacht, en welke verrichtingen onder leiding moeten worden verricht. De werkbegeleider draagt er zorg voor dat deze besluiten schriftelijk vastgelegd worden. Uitgangspunt is dat de opleiding in het verloop van de opleiding in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid te dragen krijgt.
- 5.3 De werkbegeleider draagt er zorg voor dat hij op de hoogte blijft van de toestand van de patiënten die aan de zorg van de opleiding zijn toevertrouwd. Hij hanteert hierbij een geëxpliciteerd systeem, onder andere gebruikmakend van één of meer van de volgende informatiebronnen:
- ▶ rapportages van de opleiding
 - ▶ rapportage van collega-hulpverleners met betrekking tot de verrichtingen van de opleiding en de toestand van de betrokken patiënten
 - ▶ patiëntenbesprekingen in de werkeenheden
 - ▶ directe observatie van de opleiding.
- 5.4 In geval van 'stages' van de opleiding bij een andere afdeling of instelling wordt de verantwoordelijkheid voor de werkbegeleiding overgedragen aan een van de stageverlenende professionals en vergewist de P-opleider dan wel de praktijkopleider zich ervan dat de betrokken stageverlener voldoet aan de kwaliteitseisen die aan een werkbegeleider gesteld wordt en dat deze ook daadwerkelijk de werkbegeleiding biedt zoals vastgelegd in het individueel opleidingsplan.
- 5.5 Overdracht van een deel van de werkbegeleiding aan een collega, bijvoorbeeld vanwege diens specialistische kennis op een deelgebied van het vak, kan slechts geschieden na voorafgaande toestemming van de praktijkopleider. De praktijkopleider vergewist zich ervan dat waarborgen bestaan voor continuïteit en kwaliteit van de werkbegeleiding en dat de afspraken omtrent de over te nemen taken schriftelijk worden vastgelegd.
- 5.6 Indien de werkbegeleider twijfels heeft met betrekking tot de geschiktheid van de opleiding voor de opleiding, informeert hij onverwijld de praktijkopleider.

⁸ Hieronder kan ook worden verstaan het door de opleiding, mits deze een BIG-registratie heeft, uitoefenen van regie over een behandeling.

6 Opdrachten en verrichtingen⁹

- 6.1 De werkbegeleider is de opdrachtgever voor het doen van verrichtingen door de opleiding.
- 6.2 De werkbegeleider kan opdrachten namens hem laten verstrekken. In dat geval dient dit helder te zijn voor alle betrokkenen. De werkbegeleider blijft te allen tijde degene die verantwoordelijk is voor het toezicht op de verrichtingen.¹⁰
- 6.3 Bij het zelfstandig uitvoeren van verrichtingen door de opleiding draagt de werkbegeleider er zorg voor dat te allen tijde hetzij hijzelf, hetzij een andere op het betreffende gebied gekwalificeerde beroepsbeoefenaar beschikbaar is voor consult, dan wel overname van de verrichting.
- 6.4 De werkbegeleider verstrekt de opleiding alleen die opdrachten – of laat alleen die opdrachten verstrekken – waarvan hij redelijkerwijs mag aannemen dat de opleiding beschikt over de bekwaamheid die vereist is voor het naar behoren uitvoeren ervan.
- 6.5 De opleiding aanvaardt alleen opdrachten indien hij redelijkerwijs mag aannemen dat hij beschikt over de bekwaamheid die vereist is voor het naar behoren uitvoeren van de opdracht.
- 6.6 Indien een opleiding aangeeft dat een bepaalde opgedragen verrichting zijn bekwaamheid te boven gaat, zal de werkbegeleider voor de noodzakelijke begeleiding zorgdragen dan wel de verrichting zelf (laten) uitvoeren.
- 6.7 De opleiding is verplicht om bij twijfel over de eigen bekwaamheid of het verloop van de verrichting te overleggen met de werkbegeleider, dan wel met een door de werkbegeleider daartoe aangewezen andere gekwalificeerde beroepsbeoefenaar.

⁹ Indien de opleiding reeds over een BIG-registratie beschikt, geldt het hier gestelde niet voor verrichtingen welke deze op basis van zijn reeds verworven registratie geacht mag worden zelfstandig te kunnen verrichten.

¹⁰ Indien de behandeling plaats vindt onder regie van een regiebehandelaar zal deze de werkbegeleider aanspreken op de kwaliteit van de door de opleiding geleverde zorg.

- 6.8 De opleiding overlegt met de werkbegeleider wie welke informatie aan de patiënt verstrekt. Dit geldt zowel voor informatie over het gegeven dat een opleiding in opleiding is, in welke fase van zijn opleiding hij is en dat hij werkt onder verantwoordelijkheid van de werkbegeleider als voor informatie over de gezondheidstoestand en de behandeling van de patiënt.
- 6.9 De werkbegeleider beslist of hij – of een door hem aangewezen hulpverlener – aanwezig dient te zijn bij cruciale momenten in de behandeling van de patiënt door de opleiding, zoals het eerste contact, de indicatiestelling of de evaluatie van de behandeling, met in acht neming van datgene wat in 5.2 omschreven staat.
- 6.10 De opleiding heeft het recht op grond van ernstige gewetensbezwaren te weigeren en verrichting te doen. De werkbegeleider beslist vervolgens over de verdere behandeling van de patiënt. Bij indiensttreding meldt de opleiding eventuele gewetensbezwaren, zodat daarmee rekening gehouden kan worden.

7 Begeleiding

- 7.1 De werkbegeleider geeft voldoende werkbegeleiding, conform hetgeen daaromtrent in het individueel opleidingsplan is vastgelegd.
- 7.2 De opleiding maakt verslag van hetgeen tijdens de werkbegeleidingsbijeenkomsten wordt besproken en levert deze verslaglegging in bij de werkbegeleider.
- 7.3 Wanneer in de werkbegeleiding belangrijke aanwijzingen worden gegeven over een patiënt maakt de opleiding aantekening hiervan in het dossier van de patiënt.
- 7.4 De werkbegeleider houdt een opleidingsdossier bij waarin minimaal de verslaglegging door de opleiding van de werkbegeleidingsbijeenkomsten is opgenomen, alsmede bijzondere instructies aan de opleiding en beoordelingen van diens bekwaamheid.
- 7.5 De opleiding neemt ten minste conform het individueel opleidingsplan deel aan patiëntenbesprekingen, intervisie en refereerbijeenkomsten en wordt in staat gesteld eigen inbreng te hebben. Hij woont voorts besprekingen bij die naar het oordeel van de werkbegeleider van belang zijn voor zijn opleiding en/of zijn functioneren binnen de organisatie.

8 Supervisor

- 8.1 De supervisor geeft supervisie over een welomschreven deel van de werkzaamheden van de opleiding, waarbij het leerproces van de opleiding centraal staat. De supervisor draagt geen verantwoordelijkheid voor het toezicht op de patiënt(en) en de patiëntenzorg van de opleiding. Deze verantwoordelijkheid blijft berusten bij de werkbegeleider.
- 8.2 De supervisor informeert – bij voorkeur en indien mogelijk na eerst de opleiding hiervan op de hoogte gesteld te hebben - de praktijkopleider indien er naar zijn oordeel sprake is van stagnatie van het leerproces van de opleiding, en/of incidenten of serieuze problemen met betrekking tot de patiëntenzorg door de opleiding. In het laatste geval licht hij tevens de werkbegeleider in.

9 Incidenten

- 9.1 De opleiding dient, onverlet de regelingen van de praktijkopleidingsinstelling, onverwijld de werkbegeleider op de hoogte te brengen van iedere gebeurtenis, al dan niet veroorzaakt door menselijk handelen of nalaten, bij onderzoek, behandeling, verpleging of verzorging van de patiënt(en), welke tot een schadelijk gevolg voor de patiënt(en) kan leiden, heeft geleid, dan wel naar algemene ervaringsregels had zullen leiden indien dit niet voorkomen was door een toevallige gebeurtenis of een tevoren niet gepland ingrijpen.
De werkbegeleider ziet toe op melding bij de daartoe in de praktijkopleidingsinstelling in het leven geroepen organen, conform de binnen de instelling – mede op grond van wetgeving- vigerende regeling.
- 9.2 In geval van betrokkenheid van de opleiding bij een incident meldt de werkbegeleider dit onverwijld aan de leidinggevende van de betrokken werkeenheid en aan de praktijkopleider. Werkbegeleider en praktijkopleider zijn ervoor verantwoordelijk dat maatregelen genomen worden om herhaling te voorkomen en nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken.

10 Slotbepalingen

- 10.1 Indien door de opleiding van het bovenstaande wordt afgeweken, dient deze indien de omstandigheden dit toelaten, te allen tijde en onverwijld te overleggen met de werkbegeleider en bij diens ontstentenis met een door de werkbegeleider aangewezen BIG-geregistreerde professional.

- 10.2 In alle gevallen met betrekking tot de zorgverlening aan een patiënt door de opleiding waarin deze brochure niet voorziet, beslist de werkbegeleider.

Bijlage I

Begripsomschrijvingen

Hoofdopleider: degene die door de opleidingsinstelling is aangewezen als verantwoordelijke voor de opleiding.

Opleiding: psycholoog, pedagoog of geestelijk gezondheidskundige in opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog of psychotherapeut¹¹, respectievelijk gezondheidszorgpsycholoog in opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog-specialist.

Opleidingsinstelling: de instelling die de opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, respectievelijk gezondheidszorgpsycholoog-specialist verzorgt en als zodanig is aangewezen door de Minister, respectievelijk erkend door het College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut.

Individueel opleidingsplan: document waarin onder andere is vastgelegd waaruit de werkzaamheden van de opleiding zullen bestaan, hoe de supervisie en de werkbegeleiding zijn ingericht en welke personen zullen optreden als praktijkopleider, werkbegeleider en supervisor.

P-opleider: degene die functioneel verantwoordelijk is voor de organisatie en de kwaliteit van de praktijkopleidingstrajecten van meerdere psychologische BIG-opleidingen in zijn praktijkinstelling

Praktijkopleiding: het praktijkgedeelte van de opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of gezondheidszorgpsycholoog-specialist.

Praktijkopleidingsinstelling: de instelling die of het samenwerkingsverband van instellingen dat het praktijkgedeelte van de opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of gezondheidszorgpsycholoog-specialist verzorgt.

Praktijkopleider: degene die de verantwoordelijkheid heeft voor het praktijkgedeelte van de opleiding van een of meerdere opleidingen.

¹¹Voor de opleiding tot psychotherapeut kan dit ook een arts zijn.

Supervisie: het methodisch analyseren en evalueren van de door de opleiding verrichte werkzaamheden en het reflecteren op het professioneel functioneren van de supervisant en de ontwikkeling daarvan.

Supervisor: degene die door de praktijkopleider is belast met de supervisie van de opleiding.

Werkbegeleiding: de dagelijkse begeleiding van de opleiding bij de uitvoering van zijn werkzaamheden.

Werkbegeleider: degene die door de praktijkopleider is belast met de werkbegeleiding.

Bijlage II

Verantwoordelijkheid en juridische aansprakelijkheid

Er zijn vijf juridische kaders die van belang kunnen zijn bij de toetsing van professionele handelingen binnen de gezondheidszorg: het tuchtrecht, het klachtrecht, het strafrecht, het civiel recht en het bestuursrecht.

Tuchtrecht

Het tuchtrecht is het bekendste juridische kader voor de toetsing van individueel professioneel handelen. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen het wettelijk tuchtrecht en het verenigingstuchtrecht van beroepsverenigingen.

Het wettelijke tuchtrecht vloeit voort uit de wet-BIG. Het is van toepassing op alle BIG geregistreerde professionals, dat wil zeggen: de hoofdopleider, de P-opleider, de praktijkopleider, de werkbegeleider, de supervisor, de gz-psycholoog in opleiding tot specialist en de psycholoog, pedagoog of geestelijk gezondheidskundige in opleiding tot gz-psycholoog die reeds over een andere BIG-registratie beschikt (bijvoorbeeld gz-psychologen in opleiding tot psychotherapeut of psychotherapeuten in opleiding tot gz-psycholoog). Het verenigingstuchtrecht is alleen van toepassing op hen die lid zijn van de betreffende vereniging. Voor gz-psychologen en hen die daartoe in opleiding zijn zal het in de regel gaan om het tuchtrecht van het NIP en/of de NVO.¹² De wettelijk BIG-tuchtcolleges beoordelen klachten aan de hand van relevante wetgeving en andere overheidsregelingen, tuchtrechtelijke jurisprudentie en beroepscodes van het NIP (bij gz-psychologen-al-dan-niet-in-opleiding-tot-specialist) respectievelijk de NVP (bij psychotherapeuten).

Afhankelijk van de vraag of een beroepsbeoefenaar of opleideling (a) ingeschreven is in een BIG-register en (b) lid is van een of meerdere beroepsverenigingen kan er dus sprake zijn van één, twee of geen enkele vorm van tuchtrecht die van toepassing is.

¹² Opleidingen die onder de werkingssfeer van de Jeugdwet werken zouden nog ingeschreven kunnen zijn bij het Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). Een dergelijke inschrijving is, naast de verplichte inschrijving in het Opleidingsregister van de FGzPt, voor deze opleidingen niet (meer) noodzakelijk, maar maakt wel dat zij onder het SKJ-tuchtrecht vallen.

In de jurisprudentie van het wettelijke tuchtrecht komt de positie van opleidingen met enige regelmaat aan de orde. Veelal heeft dit betrekking op de geneeskundige specialisten- opleiding, dat wil zeggen op de situatie waarin de opleiding zelf ook reeds over een BIG-registratie beschikt (namelijk als arts).

Kernvraag is telkens wie verantwoordelijk kan worden gehouden voor de verrichtingen van de opleiding: de opleiding zelf, de opleider(s) of allebei? Indien de opleiding nog niet beschikt over een BIG-registratie, kan de opleider¹³ tuchtrechtelijk worden aangesproken op het handelen (of niet handelen) van de opleiding. Daarbij wordt er vooral op gelet of de opleider zorgdraagt voor goede afspraken en instructies en zich ervan vergewist dat deze nagevolgd worden (toezicht). Het verdient dan ook de aanbeveling dat de opleider duidelijke afspraken maakt met de opleiding over welke taken deze zelfstandig kan dragen en deze afspraken vastlegt. Overigens mag hij daarbij wel uitgaan van wat redelijkerwijs van de opleiding verwacht mag worden, mede gelet op eerdere ervaringen met de opleiding en de fase waarin diens opleiding zich bevindt. Indien de opleiding reeds over een BIG-kwalificatie beschikt, kan in principe zowel de opleider als de opleiding tuchtrechtelijk worden aangesproken. Voor de opleiding geldt dat hij alleen kan worden aangesproken op zijn handelen binnen zijn (bestaande) BIGd registratie, bijvoorbeeld als gz-psycholoog. Als de opleiding wordt aangesproken op een handeling die hij binnen de opleiding tot specialist verrichtte, is van belang of die handeling binnen het reguliere deskundigheidsgebied van een gz-psycholoog valt. Hoort de handeling alleen tot het deskundigheidsgebied van de specialist, dan kan de opleiding daarop niet tuchtrechtelijk worden aangesproken. Een voorbeeld: stel dat een gz-psycholoog in opleiding tot psychotherapeut tuchtrechtelijk wordt aangesproken door een patiënt die bij deze opleiding psychotherapie volgt, dan kan de vraag alleen zijn of hij als gz-psycholoog tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld. Een verwijt zou dan kunnen zijn dat de opleiding als gz-psycholoog de grenzen van zijn deskundigheid heeft overschreden.

Strafrecht

Van strafrechtelijke aansprakelijkheid is slechts sprake wanneer een bij de wet strafbaar gesteld feit is gepleegd. In de gezondheidszorg komen strafrechtelijke procedures tegen beroepsbeoefenaren zelden voor; meestal betreffen ze dood door schuld, euthanasie, seksueel misbruik of zelfdoding. Belangrijk is de vraag of de hulpverlener 'schuldig' is, dat

¹³ Het ligt in de rede dat de eerstverantwoordelijke opleider in deze de werkbegeleider is. Maar ook de praktijkopleider kan aangesproken worden als deze als verantwoordelijke voor de leerroute geen zorg heeft gedragen voor adequate regelingen zoals bijvoorbeeld het voorzien in adequate werkbegeleiding.

wil zeggen of hem een persoonlijk verwijt kan worden gemaakt. Ervaring kan bij de beoordeling hiervan een rol spelen.

Civiel recht

De norm van de civielrechtelijke aansprakelijkheid is: wat mag van een redelijk handelende en redelijk bekwame hulpverlener onder gelijke omstandigheden worden verwacht? Deskundigheid en gebrek aan deskundigheid van de hulpverlener is, in het algemeen, niet van invloed op de civielrechtelijke aansprakelijkheid (in tegenstelling tot wat in het tuchtrecht gebruikelijk is).

De civielrechtelijke aansprakelijkheid geldt in de eerste plaats voor de contractpartij, dat wil zeggen de instantie waarmee de patiënt een overeenkomst heeft. Volgens de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) is dit hetzij een zelfstandige, voor eigen rekening werkzame beroepsbeoefenaar, hetzij een rechtspersoon die een medisch bedrijf uitoefent.

Een gz-psycholoog of opleiding in dienstverband is dus uit hoofde van de WGBO niet aansprakelijk als contractpartij. Hij kan wel op grond van een onrechtmatige daad worden aangesproken. Dit geldt zowel voor de opleiding als voor diens begeleider(s).

Bestuursrecht

Bestuursrechtelijk is de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) van belang. Deze wet stelt eisen aan zorgaanbieders, dus aan de instellingen waar de praktijkopleiding plaats vindt. Voor beroepsbeoefenaren is zij van belang als zij zelfstandig en voor eigen rekening werkzaam zijn. Volgens Wkkgz dient de instelling de zorg zo te organiseren dat zij verantwoorde zorg aanbiedt en voldoet aan eisen van veiligheid en kwaliteit. Dit houdt onder andere in dat er een instructieregeling dient te zijn met betrekking tot taken en verantwoordelijkheid binnen opleidingssituaties, en dat er heldere procedures zijn in geval van fouten en incidenten en voor het omgaan met klachten.

Dit is een uitgave van
het College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en Psychotherapeut
van de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten
Telefoon: 085 3035300
E-mail: info@fgzpt.nl
www.fgzpt.nl